

Veileder:

Årlig uavhengig teknisk kontroll for fornøyelsesinnretninger

Statens jernbanetilsyn
juni 2021
post@sjt.no

Innledning

Hvorfor lager vi denne veilederen?

Vi ønsker med denne veilederen å gi deg som driver fornøyelsesinnretninger en innføring i kravet til gjennomføring av årlige uavhengige tekniske kontroller. Veilederen er ikke rettslig bindende. Ved tvil om tolkning er det regelverket som gjelder, og veilederen må leses i sammenheng med regelverket.

I forskrift om fornøyelsesinnretninger § 2-13 står det:

«Virksomheten skal årlig benytte og bekoste uavhengig inspeksjonsorgan for teknisk kontroll av fornøyelsesinnretning. Statens jernbanetilsyn kan kreve at inspeksjonsorganet skal være akkreditert.

For oppblåsbare innretninger er det ikke krav om at inspeksjonsorganet skal være uavhengig.

Inspeksjonen skal omfatte hele innretningen med tilleggsutstyr. Intervallene mellom inspeksjonene skal maksimum være som fastsatt i gjeldende standard eller av leverandør om disse er kortere.

Framgangsmåte og innhold i en teknisk kontroll skal følge reglene i relevant standard.

Statens jernbanetilsyn kan gjøre unntak fra kravet om inspeksjon.»

Vi har delt opp veilederen i underkapitler med utgangspunkt i hvert ledd i § 2-13.

Virksomheten skal årlig benytte og bekoste uavhengig inspeksjonsorgan for teknisk kontroll av fornøyelsesinnretning

Hva er formålet med en årlig uavhengig teknisk kontroll?

Den årlige uavhengige tekniske kontrollen skal avdekke feil som kan true sikkerheten for publikum. Det at en person som ikke er med i de vanlige kontrollene og vedlikeholdet av innretningen, grundig går igjennom hele innretningen tilstand en gang hvert år, er med på å sikre at innretningen har et forsvarlig sikkerhetsnivå. Den innebærer at du skal engasjere et inspeksjonsorgan til å utføre kontrollen. Inspeksjonsorganet må forholde seg til og kontrollere punkter som er angitt i en relevant standard for den aktuelle innretningen.

Krav til inspeksjonsorganet som utfører kontrollen

Det stilles ulike krav til inspeksjonsorganet, både i forskriften og i aktuelle standarder:

- Forskriften stiller krav om at inspeksjonsorganet skal være uavhengig.
- Flere av de aktuelle standardene stiller krav til at inspeksjonsorganet skal være ansvarlig og kompetent for den kontrollen som skal gjennomføres.
- Foreløpig er det ikke et fast krav at inspeksjonsorganet skal være akkreditert (har sertifisering fra for eksempel Norsk akkreditering), men dette kan endre seg.

Vi vil i det følgende beskrive hva disse punktene betyr. Inspeksjonsorganet må også ha god kjennskap til aktuelle standarder som gjelder for innretningen som skal kontrolleres.

Krav til inspeksjonsorganets uavhengighet

Den som skal gjennomføre den uavhengige kontrollen skal være uavhengig av driften av innretningen som er inspisert, for å sikre at kontrollen er upartisk. Det betyr at kontrolløren ikke skal være involvert i bygging, drift eller vedlikehold av innretningen. Kontrolløren skal ikke ha en personlig eller økonomisk tilknytning til virksomheten eller innretningen som kan påvirke den årlige kontrollen.

Flere av standardene innen de ulike typene innretninger viser til standarden for inspeksjonsorgan, NS-EN-ISO 17020, når det gjelder ulike grader av uavhengighet inspeksjonsorganet skal ha. Dersom den gjeldende standarden for en fornøyelsesinnretning presiserer grad av uavhengighet, forventer vi at dette følges. Dersom standarden ikke viser til hvilken grad av uavhengighet som gjelder for din innretning, er du innenfor uavhengighetskravet om du forholder seg til en av kategoriene nedenfor (disse er hentet fra NS-EN-ISO 17020):

Kategori A – tredjepart, fullstendig uavhengig.

Det er ikke et krav at inspeksjonsorganet som utfører kontrollen bare skal drive med inspeksjoner. Det er ikke noe i veien for at for eksempel et badeland kan utføre inspeksjon hos et annet badeland dersom uavhengigheten og kompetansen er til stede.

Kategori B – må være en egen, adskilt avdeling eller enhet i den virksomhet som inspiseres.

Avdelingen eller enheten må ikke være involvert i drift og vedlikehold av innretningen. For eksempel driver enkelte kultur- og idrettsavdelinger i kommuner vannrutsjebaner. I slike tilfeller kan en inspektør for eksempel fra teknisk avdeling i kommunen gjennomføre inspeksjonen.

Kategori C – må ikke være en egen, adskilt avdeling eller enhet hos virksomheten som inspiseres.

Det er nok at inspektør ikke er involvert i drift og vedlikehold av innretningen.

Vi understreker at det i alle kategoriene er de samme kravene til kompetanse hos den som utfører inspeksjonen.

Kan jeg kontrollere mine egne innretninger?

Om standarden som gjelder din innretning angir hvilke krav til uavhengighet som stilles, skal dette følges.

Dersom standarden åpner for det kan ansatte i din virksomhet utføre uavhengige kontroller dersom dere kan dokumentere at vedkommende oppfyller kravene til uavhengighet. Det betyr at kontrolløren ikke skal være involvert i bygging, drift eller vedlikehold av innretningen (kategori B og C). Kontrolløren må også ha tilstrekkelig teknisk kompetanse til å gjennomføre kontrollen. (Se kompetansekrav nedenfor.)

Kan jeg kontrollere andres innretninger?

Du kan utføre kontroller hos andre virksomheter dersom du oppfyller krav til uavhengighet, ansvarlighet og kompetanse i kategori A (se NS-EN-ISO 17020).

Inspeksjonsorganet er ansvarlig

Vi forventer at inspeksjonsorganet er ansvarlig for innhold og kvalitet på den tekniske kontrollen. Det betyr at du bør sjekke at inspeksjonsorganet kan holdes juridisk ansvarlig for kontrollen, og om de har forsikring eller på annen måte har økonomi til å møte eventuelle erstatningskrav som følge av feil gjort i den uavhengige kontrollen.

Hvis du selv planlegger å gjennomføre tekniske uavhengige kontroller hos andre (kategori A), bør du være kjent med dette ansvaret (se for eksempel NS-EN-ISO 17020).

Kompetanse hos inspeksjonsorganet

Den som skal gjennomføre en årlig uavhengig teknisk kontroll må ha kunnskap om den innretningsspesifikke standarden som skal brukes ved kontrollen. Dette er nødvendig for å vite hva kontrollen skal omfatte, og hva som skal rapporteres. Innretningsspesifikke standarder kommer vi tilbake til senere. Dersom det ikke finnes en innretningsspesifikk standard, kan NS-EN 13814 brukes så langt den passer.

Vi forventer at den som utfører kontrollen har teknisk kompetanse og kjennskap til driften av den fornøyelsesinnretningen som kontrolleres.

Teknisk kompetanse

Det forventes at den som gjennomfører en årlig uavhengig teknisk kontroll av en fornøyelsesinnretning

- har tilstrekkelig teknisk kompetanse til å kunne identifisere de delene og komponentene som er grunnleggende for en sikker drift
- har så god kjennskap til innretningen at kontrollen kan avdekke mulige feil i innretningens sikkerhetskritiske komponenter (som f.eks. slitasje, sprekker, deformasjon, korrosjon, hydraulisk/pneumatisk lekkasje, feil på låsesystemer og fastspenningsinnretninger, feilmontering eller feil virkemåte).
- avgjør om den tekniske tilstanden til innretningen er sikker for videre bruk

Kjennskap til driften av fornøyelsesinnretningen

Vi forventer at den som skal gjennomføre den årlige uavhengige tekniske kontrollen har kjennskap til hvordan fornøyelsesinnretningen brukes. Dette for at inspektøren skal kunne vite hvilke krefter og hvilken påkjenning fornøyelsesinnretningen og delene utsettes for gjennom bruken av innretningen. For mobile innretninger forventer vi at den som gjennomfører kontrollen i tillegg kjenner til den påkjenning innretningen utsettes for når den monteres, demonteres, lagres og transporteres.

Akkreditering

I forskriften er SJT gitt en hjemmel for å kreve at inspeksjonsorganet skal være akkreditert. Foreløpig er det ikke et fast krav at inspeksjonsorganet skal være akkreditert (har sertifisering fra for eksempel Norsk akkreditering), men dette kan endre seg.

For oppblåsbare innretninger er det ikke krav om at inspeksjonsorganet skal være uavhengig

Forskriften § 2-13 andre ledd gjør unntak fra kravet om uavhengighet når det gjelder kontroll av oppblåsbare innretninger. Dette betyr at virksomheten kan velge å la en ansatt med tilstrekkelig kompetanse gjennomføre og rapportere kontrollen. (Se kompetansekrav side 3.)

Inspeksjonen skal omfatte hele innretningen med tilleggsutstyr. Intervallene mellom inspeksjonene skal maksimum være som fastsatt i gjeldende standard eller av leverandør om disse er kortere enn årlig

Gjennomføring av årlig uavhengig teknisk kontroll

Teknisk uavhengig kontroll skal gjøres årlig, og følge gjeldende standard der en slik foreligger. Typiske kontrollpunkter ved en teknisk kontroll kan være sjekk av

- at de nødvendige kontroll- og vedlikeholdsaktivitetene for innretningen er gjennomført i henhold til leverandørens anvisninger
- om deler og komponenter viser tegn til unormal slitasje, skade eller andre uregelmessigheter som kan være kritiske
- om hendelses- eller reparasjonslogg avslører problemer som må kontrolleres videre, og funksjonsprøving av innretningen.

Det kan også foreligge relevante sikkerhetsbulletiner fra produsenter eller leverandører som har betydning for kontrollen av innretningen. Dersom det foreligger slike sikkerhetsbulletiner, må kontrolløren ta stilling til innholdet i bulletinen ved kontrollen av innretningen.

Framgangsmåte og innhold i en teknisk kontroll skal følge reglene i en relevant standard

Det finnes ulike anerkjente standarder for de forskjellige innretningstypene. Standardene beskriver en rekke krav til innretningene, deriblant krav ved utforming, sikkerhet, drift og vedlikehold av innretningen. Standardene forteller også hva som skal kontrolleres på årlig uavhengig teknisk kontroll og hva rapporten fra kontrollen skal inneholde.

Du kan kjøpe standardene vi henviser til på nettsiden til Standard Norge. Standardene oppdateres regelmessig, og det er lurt å følge med på om du har siste versjon.

Det er viktig at du har lest innholdet i veilederen så langt for å kunne bruke tabellen nedenfor, da den refererer til begreper som allerede har blitt forklart i tidligere kapitler av veilederen. I tabellen under har vi vist til standarder for de ulike innretningstypene som kan benyttes som underlag for årlig uavhengig kontroll. Vi bemerker at dette er forslag på anerkjente standarder og at det finnes flere standarder som kan benyttes for de ulike innretningstypene. Er du i tvil om hvilken standard som gjelder for din innretning, kan du ta kontakt med produsent eller leverandør eller ta kontakt med oss.

Innretningstype:	Krav til uavhengighet hos inspektør:	Anerkjente standarder for uavhengig kontroll av innretningen:
Vannrutsjebaner	Inspeksjonsorgan kat. A eller B (for vannrutsjebane type 1 og 2, også kategori C).	NS-EN 1069 NS-EN ISO 17020
Zipline og klatreparker	Oppgir kat. A, B eller C, det vil si fritt valg.	NS-EN 15567 NS-EN ISO 17020
Tivoli og fornøylesparker	Kun krav til uavhengighet, ikke spesifisert kategori. Det betyr fritt valg av inspeksjonsorgan kat. A, B eller C.	NS-EN 13814 NS-EN ISO 17020
Oppblåsbare innretninger	Stiller ingen krav til uavhengighet, ref. forskriftens § 2-13 andre ledd.	NS-EN 14960 NS-EN ISO 17020
Gokart, generell	Ingen krav til uavhengighet, men forskriftens § 2-13 krever uavhengighet. Betyr fritt valg av inspeksjonsorgan kat. A, B eller C.	NS-EN 16230 NS-EN ISO 17020
Gokart, benyttet i fornøylesparker	Kun krav til uavhengighet, ikke spesifisert kategori. Det betyr fritt valg av inspeksjonsorgan kat. A, B eller C.	NS-EN 13814 NS-EN ISO 17020
Øvrige:	Dersom innretningen din ikke passer inn i noen av de nevnte typene, er det sannsynlig at den kan kontrolleres etter de samme definisjonene som «tivoli og fornøylesparker».	

Dokumentasjon på gjennomført kontroll (krav til innholdet i rapporten)

Standardene for de ulike innretningstypene definerer kravene til rapporten, men vi har allikevel forsøkt å oppsummere hva som minimum bør være inkludert i en rapport. Vi forventer at den som utfører inspeksjonen konkluderer med om innretningen er sikker for videre bruk, for eksempel som å bekrefte at sikkerhetskritiske mangler er utbedret. Det vi ser etter i en slik rapport er for eksempel at den som har gjennomført kontrollen tar ansvar for kontrollen som er gjennomført, og at uavhengighet og kompetanse til å utføre kontrollen innretningen er tydelig. I tillegg bør det fremgå tydelig hvilken standard som er fulgt.

Det vi etterspør som et minimum av dokumentasjon på gjennomført kontroll er

- hvem som har gjennomført kontrollen
- hvilken virksomhet hun/han er ansatt i
- dato for gjennomføring av kontrollen
- hvilken innretning som er kontrollert med referanse til SJTs innretningsnummer
- navn på oppdragsgivers virksomhet
- hvilken standard som er lagt til grunn for kontrollen
- resultatene av den årlig uavhengige tekniske kontrollen med beskrivelse av hva som er kontrollert og hvordan
- hvilke feil som eventuelt er funnet og at disse har blitt rettet, og
- inspektørens bekreftelse på utbedring av mangler, hvis det var mangler på inspeksjonstidspunktet

Vi i SJT kan be om mer dokumentasjon hvis det er nødvendig. Vi understreker at eksempelet viser hva en rapport minimum bør inneholde, men det er opp til inspektøren å sørge for at kravene til rapporter fra den aktuelle standarden er oppfylt.

Hvem skal du kontakte for å få gjennomført årlig uavhengig teknisk kontroll?

Vi i SJT får ofte spørsmål om vi kan anbefale firmaer som gjennomfører årlig uavhengig teknisk kontroll. Vi kan dessverre ikke gi deg råd om hvem du skal kontakte for å få gjennomført kontrollen. Dette kan gi noen konkurransefortrinn eller være konkurransevidende.

Ta kontakt med andre i bransjen og spør hvilke firmaer de benytter, eller søk informasjon på internett om dette.

Det er viktig at du som bestiller uavhengige kontroller er klar over kompetansekravet til inspektørene, kravet til hva som skal kontrolleres, hvilke standarder som skal følges og kravene til innhold i rapporter. Da kan du følge opp at du får den kontrollen du behøver.